Det politiskt inkorrekta.

Introduktion: Den här korta essän skrevs för snart tio år sedan. Den har inte blivit mindre aktuell, tvärtom. I tillägg till begrepp som ”strategiskt ledarskap”, ”teamorienterat ledarskap” eller ”uppgiftsorienterat ledarskap” talar man numera också om ”Mad Man Leadership” som ett sätt att nå resultat och få saker att hända (med exempel från andra sidan Atlanten). Det politiskt korrekta, som sedan blev ”woke”, är idag ett skällsord. I texten nedan reflekterar jag över betydelsen av att vara politiskt inkorrekt.

I visan av Jacques Brel, med text av HasseåTage, sjunger Tommy Körberg om att ”bourgeoisin de är feta svin”, att han har för avsikt att ”pissa i deras vin” och ”hänga upp dem i deras …” Kan detta sägas vara politiskt inkorrekta avsikter? Låt oss granska det utifrån dess motsats: vad är egentligen det politisk korrekta?

Begreppet **tolkningsmatris** har använts för att beskriva det vi använder för att försöka förstå de sammanhang vi är en del av. Matrisen funderar som ett raster eller nät genom vilket vi ser verkligheten, den sorterar dimensioner och perspektiv i olika kategorier, grupper och entiteter. Ett tecken på social anpassning och integration skulle alltså kunna var i vilken utsträckning vi delar vår egen tolkningsmatris med dem som finns i vår omgivning och med vilka vi samverkar.

Det som är politiskt korrekt har med denna överenskomna och delade matris att göra. Den politiskt korrekta handlingen beskrivs ofta som en handling som utformas och genomförs så att största möjliga hänsyn tas till de olika tolkningar som skulle kunna göras av handlingen. Det uppenbara syftet är att inte hamna i konflikt med någon av dessa möjliga tolkningar (det är här begreppet ”ängsligt” ofta bereds plats i en definition av politisk korrekthet).

För att kunna vara politisk korrekt måste du alltså dels förstå den gemensamma tolkningsmatrisen, och kunna se och förstå alla möjliga och omöjliga perspektiv, infallsvinklar och intressen till din fråga. Men du måste också ha en ambition (**intention**) att inte göra något som för dig i konflikt med denna matris.

Om vi förstår politiskt korrekt på det sättet, blir det politiskt *in*korrekta att göra handlingar som medvetet (med intention) just strävar efter att hamna i konflikt med den omgivande tolkningsmatrisen. Syftet är alltså inte – som i fallet med det politiskt korrekta – att skapa balans och harmoni i matrisen. Tvärtemot vill man skapa en obalans och skevhet, något som undergräver matrisen och som på sikt skapar en annan gemensam tolkning.

Detta leder till några slutsatser: saknas intentionaliteten, och också kunskap om den gemensamma tolkningsmatrisen, blir den politiskt inkorrekta handlingen bara något ”galet”. Om däremot förståelsen för matrisen finns, men likväl intentionalitet att provocera den till förändring saknas (och de konsekvenser det leder till), handlar det istället om det vi kan kalla översitteri, mobbing och liknande. De ”missförstådda” har ofta intentionerna och viljan att handla annorlunda, men saknar en förståelse för den tolkningsmatris som omvärlden kommer att applicera på deras handling. Det politisk inkorrekt förutsätter förståelse för det raster som vi och andra ser våra handlingar genom, och en tydlig intention att påverka och förändra detta raster.

För att det ska vara politiskt inkorrekt (och inte ett utslag av mobbning eller bara helt enkelt sinnessvagt) att ”pissa i någons vin”, fordras alltså dels förståelse av den rådande tolkningsmatrisen (hur uppfattas en sådan handling), och samtidigt en intention att genom sitt agerande provocera denna matris och på sikt ersätta den. Men det räcker inte med det! Vad vill personen i Jaques Brels visa? Förändra bourgeoisins alkoholvanor? Lansera urin som smaksättare i vin? Vi vill veta!

Därför måste vi föra in aktören i bilden, den som handlar. Vem är hen? Och ännu viktigare (och med Paul Ricouers ord): varifrån talar hen? Vilket är det ideologiska fundament som styr hens val bland alla de oändligt många möjliga alternativ som finns?

Den amerikanske ledarskapsgurun Jeffrey Pfeffer menar att många av de framgångsrika företagsledarna i sin ledningsstil och sätt att förhålla sig till omgivningen varit politisk inkorrekta. Han nämner exempel som Steve Jobs (Apple) eller Jeff Bezos (Amazon) och skriver att ”*the vast majoriy of research show that narcissism, rather than modesty, predicts being selected for and surviving in leadership roles*”. (Time Magazine, 28 september, 2015). Bengt Johannisson nämner i sin bok (2015) bok om radikala entreprenörer flera liknande exempel, hämtade från ett svenskt sammanhang: Lars

Vilks, Bert Karlsson … Använder vi vårt resonemang måste vi tillämpa tre frågor för att förstå om deras handlingar verkligen handlat om politisk inkorrekthet och inte bara om en mobbnings-attityd eller helt enkelt galenskap:

- förstår de vår gemensamma tolkningsmatris … eller förstår de inte ”vad alla andra blir så upprörda över”?
- har de en intention att skapa obalans och att ersätta den befintliga tolkningsmatrisen med en annan … eller ”tycker de bara om att reta folk”?
- agerar de baserat på en idé eller föreställning, som åtminstone på något plan kan kallas medveten, en ideologi eller värdegrund (”jag gör det här för att jag strävare efter …”)

I vår dekonstruktion av begreppet politiskt inkorrekt står aktören – den som handlar – för valet. Det kan aldrig överlämnas till en grupp. Det kan heller aldrig reduceras till en självklarhet eller placeras utanför aktören.

Valet att vara politiskt inkorrekt kan nog egentligen aldrig frikopplas från ansvaret för konsekvenserna.